

Klimaatverandering en paraatheid bij calamiteiten

Groot Onderhoud, LAMOT Mechelen

16 mei 2023

FARO

Vlaams steunpunt voor
cultureel erfgoed

Vlaanderen
verbeelding werkt

ALS DE DIJKEN BRUKEN

SERIE
OFFICIAL
TRAILER

FA
RO

Indeling

- > Rampenstrategie en project C(H)risis KIK, cel duurzaamheid
- > Traject FARO: Veld voorbereiden op een calamiteit: van 2008 tot nu
- > Project Erfgoed in gevaar
- > Vraaggesprek

Arts
for

Cultural Heritage in Crisis (CHrisis) 2022-2024

Estelle De Bruyn

Verantwoordelijke
Cel duurzaamheid

Koninklijk Instituut voor
het Kunstpatrimonium

Flooding in Wallonia in 2021 (BE) © Bruno Fahy / Belga / AFP / Getty

Flooding in Wallonia in 2021 (BE) © The Brussels Times

Energiecrisis & culturele instellingen in BE: dystopie wordt realiteit

Energiefacturen:
stijging van 200% tot
400%

€ 1 tot 2 miljoen extra
kosten voor federale
musea

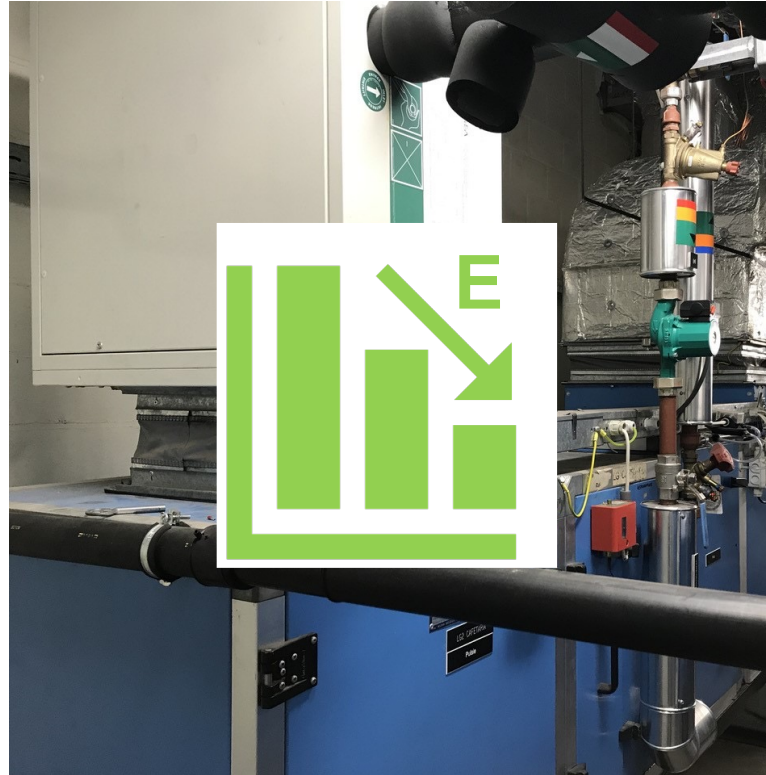
Verlenging
personeelscontracten
onmogelijk

We zullen moeten
sluiten deze winter

Klimaatcrisis: aanpassen, mitigeren, delen

Aanpassen & voorbereiden

De CO₂-voetafdruk verlagen

Verhalen delen

De Cel duurzaamheid van het KIK: missie & visie

- **Identificeer hiaten, trends en behoeften in de sector** met betrekking tot duurzaamheid en veerkracht.
- **Ontwikkel grootschalige, praktische strategieën** ter ondersteuning van de duurzame overgang van (inter)nationale culturele instellingen.
- **Ondersteun het KIK in zijn streven om een voorbeeldige instelling te zijn** op het gebied van duurzaamheid en noodplanning.

Ondersteunde diensten

Conservatie, restauratie

Laboratoria

Documentatie

Onze partners

Our national partners:

FARO, Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed
Musées et Société en Wallonie (MSW)
Brussels Museums
University of Liège (ULiège)
Catholic University of Leuven (KU Leuven)
ICOM Belgium Flanders
ICOM Belgium Wallonia-Brussels
Royal Museums of Fine Arts of Belgium and the Antoine Wiertz Museum
The Royal Belgian Film Archive (CINEMATEK)
The Belgian Comic Strip Center
The FeliXart Museum

Our international partners:

The International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCROM)
The Canadian Conservation Institute (CCI)
The Network of European Museum Organisations (NEMO)
The Getty Conservation Institute (GCI)
Academia Belgica

Our funding bodies:

The Brussels-Capital Region (urban.brussels)
The Flemish Government (Department Culture, Youth and Media)
The Federation Wallonia-Brussels
The Belgian Science Policy Office (Belspo).

Rampenparaatheid & -bestrijding

Paris, Notre-Dame

Cologne, Archives

L'Aquila, Italy

Odessa, Ukraine

Deze risicos bestaan ook in België

In het Verleden

Ieper
14-18

Universiteitsbibliotheek, Leuven
40-45

In het Heden

Overstromingen
2021

Universiteitsbibliotheek, Antwerpen
2022

Overstromingen 2021

250 getroffen erfgoed sites

Chaudfontaine

Leffe Abdij

Kasteel van Brailes

Expertise van het KIK

Onze strategische aanpak

Rampen **VOORKOMEN**

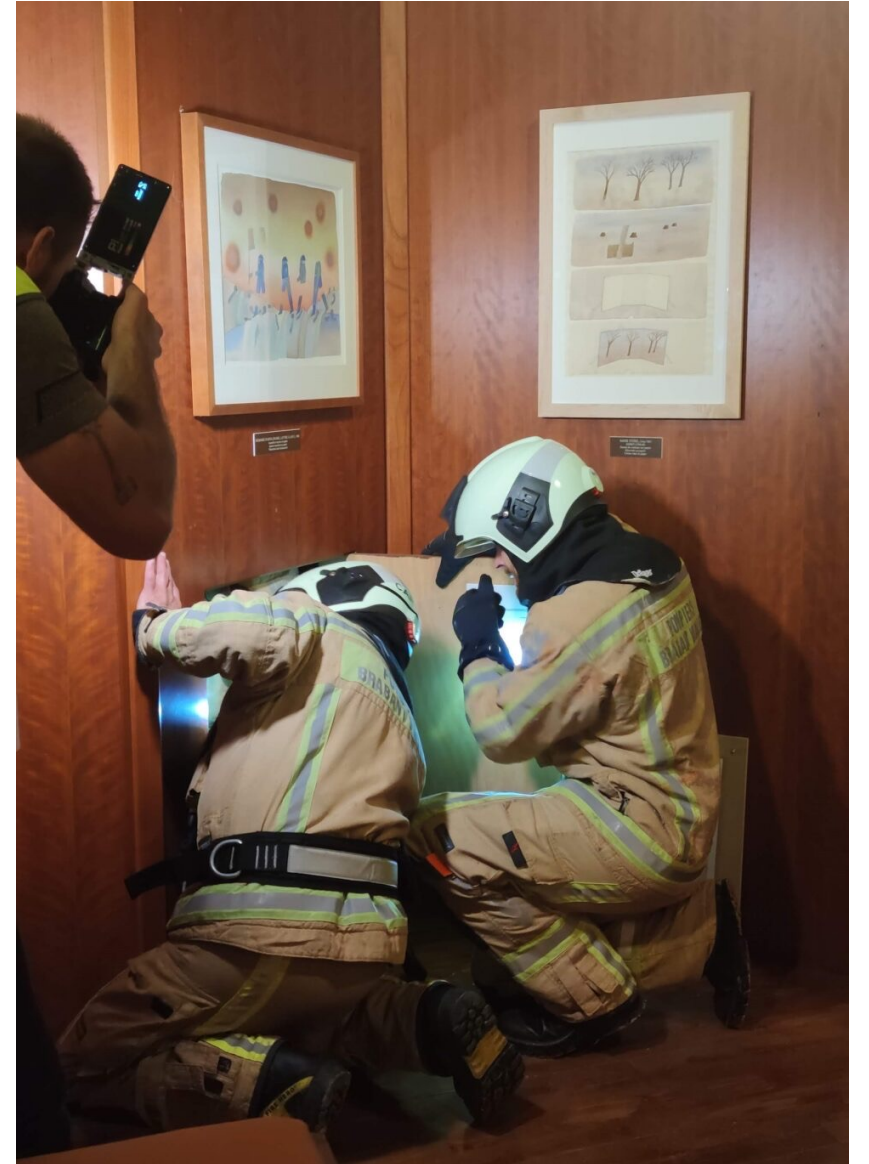
Negatieve impact **BEPERKEN**

Helpen met **HERSTEL** en **RESTAURATIE**

(Toegepast) **ONDERZOEK**

Coördinatie “noodplanning” federale instellingen

Platform FEDERESCUE

Observatoire royal
de Belgique

Royal Museums
of Fine Arts of Belgium

CINEMATEK

AFRICA
museum

museum **KBR**

Belnet
dedicated connectivity

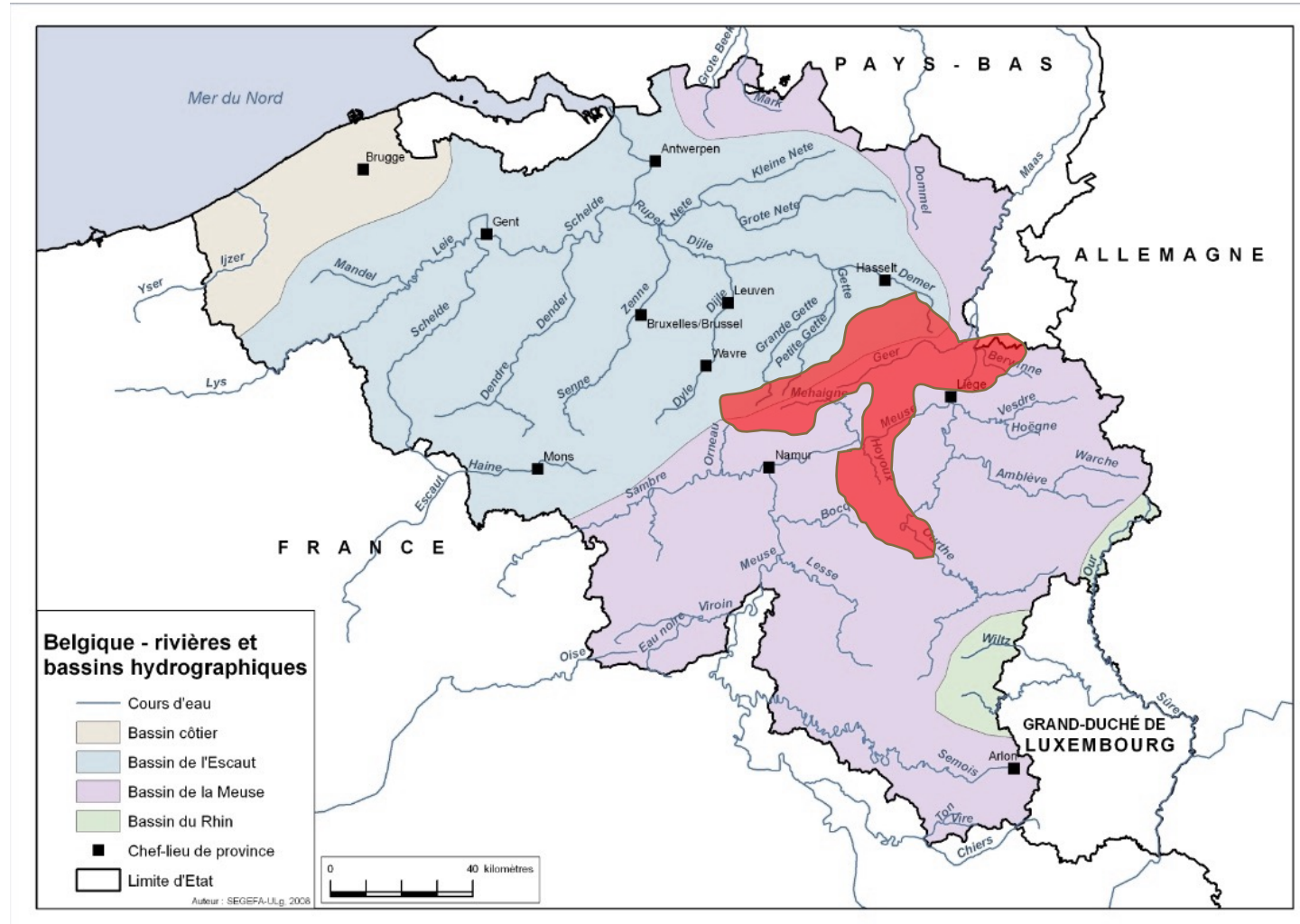
MUSÉES ROYAUX
D'ART ET D'HISTOIRE

CHrisis: Cultural Heritage in Crisis

(2022-4)

Overstromingen zomer 2021

C(H)risis: Erfgoed Beschermen na de Overstromingen

- Rol van het KIK (juli - dec. 2021)
- Coördineren crisis comité
 - Verzamelen van data
 - Technische adviesverlening
 - Interventies ter plaatse

Vanaf juli 2021: opstellen en coördineren Crisis comité

Gegevens verzamelen en ter beschikking stellen

		Adresse				Informations générales							
						Type de patrimoine							
Info saisie par	Région	Province	commune/entité	N°IRF	N° de crise	Nom du site	Zone impactée	collections (type: A, F, M)	bâtiment historique	Intérieurs historiques	site archéologique	patrimoine immatériel	Autre
FC	Wallonie	Liège	Verviers			Musée d'archéologie et de folklore	Réserve archéologiques; Bethléem; violon de Vieuxtemps, mobilier (marqueterie)	A, F, M	?			x	
FC	Wallonie	Liège	Verviers			Eglise Notre-Dame des Récollets	tout l'intérieur inondée à l'eau boueuse (boiseries, confessionnal, marbres); problème structurel; textiles endommagés	O	x	x			
FC	Wallonie	Liège	Verviers			Chapelle Saint-Lambert	"dévastée": photos MCC montrent sculptures polychromes, boiseries, orgue, collection Régence, porte	O	x				orgue

FIRST AID and RESILIENCE
for Cultural Heritage in Times of Crisis

ÉVALUATION RAPIDE DES DOMMAGES: PATRIMOINE MATÉRIEL ET COLLECTIONS

Formulaire d'évaluation rapide des dommages pour le patrimoine culturel mobilier et les collections

wivine.rg@gmail.com [Changer de compte](#)

Le nom et la photo associés à votre compte Google seront enregistrés lorsque vous importerez des fichiers et que vous enverrez ce formulaire. Votre adresse e-mail ne fait pas partie de votre réponse.

Suivant
Page 1 sur 3
Effacer le formulaire

Interventies ter plaatse met partners

Interventies ter plaatse met partners

Met de lokale gemeenschappen

Fraipont:

Overstromingen hadden de vloer en kerkbanken opgehoften en doen kantelen. Plaatselijke gemeenschap was te zwaar getroffen om zelf tussen te komen. BBB + KIK organiseerden een hulpactie eind september

St Jan in Verviers:

Plaatselijke gemeenschap nam initiatief om snel na de overstromingen kerktextiel te drogen in een andere kerk

Belangrijkste observaties:

- Gebrek aan procedures en instrumenten voor snelle evaluatie van de impact
- Geen duidelijke coördinatie
- Gebrek aan algemene 'crisiscultuur' binnen de sector
- Gebrek aan transversale strategie bij nationale rampen
- Perceptie van integratie van erfgoed in algemeen crisisbeheer
- Geen institutionele + financiële middelen ter beschikking

CHrisis: acties van het KIK van 2022 tot 2024

- Als coördinator, bundeling van de initiatieven voor crisisbeheer
- Ontwikkeling van behandelprotocollen door onze wetenschappers
- Centralisatie van documentatie
- In samenwerking met belangrijke spelers, opstelling van een rapport voor post-analyse en aanbevelingen

CHrisis: 1,1 miljoen € van de Federale Staat

rtbf.be VIDÉO AUDIO MON CHOIX CHAINES THÉMATIQUES PLUS

Inondations à Verviers: des fonds pour le patrimoine en danger

HILDE DE CLERCQ
DIRECTRICE GÉNÉRALE
INSTITUT ROYAL DU PATRIMOINE ARTISTIQUE

13 news 1:47 / 2:35

l'avenir

ion Sport En direct Vidéos Dossiers Lifestyle Culture Opinions Espace

a Visite du secrétaire d'État dans nos musées verviétois sinistrés (photos et vidéo)

Le secrétaire d'État chargé de la Politique Scientifique, Thomas Dermine (PS), a choisi Verviers et ses musées pour annoncer un financement conséquent à l'IRPA (l'Institut Royal du Patrimoine Artistique) qui épaula les Musées chez nous.

Sarah Rentmeister
Publié le 25-03-2022 à 15h15

LA MEUSE Verviers Ma commune L'actu à la Une Sports Magazine Météo

Accueil > VERVIERS ET SA REGION

1,1 million d'euros pour sauver le patrimoine touché par les inondations

Un gros travail est en cours dans les musées. - A.R.

De Standaard Meest recent Binnenland Buitenland Opinie Economie Cultuur Sport Corona

Geld om erfgoed te beschermen tegen natuurrampen

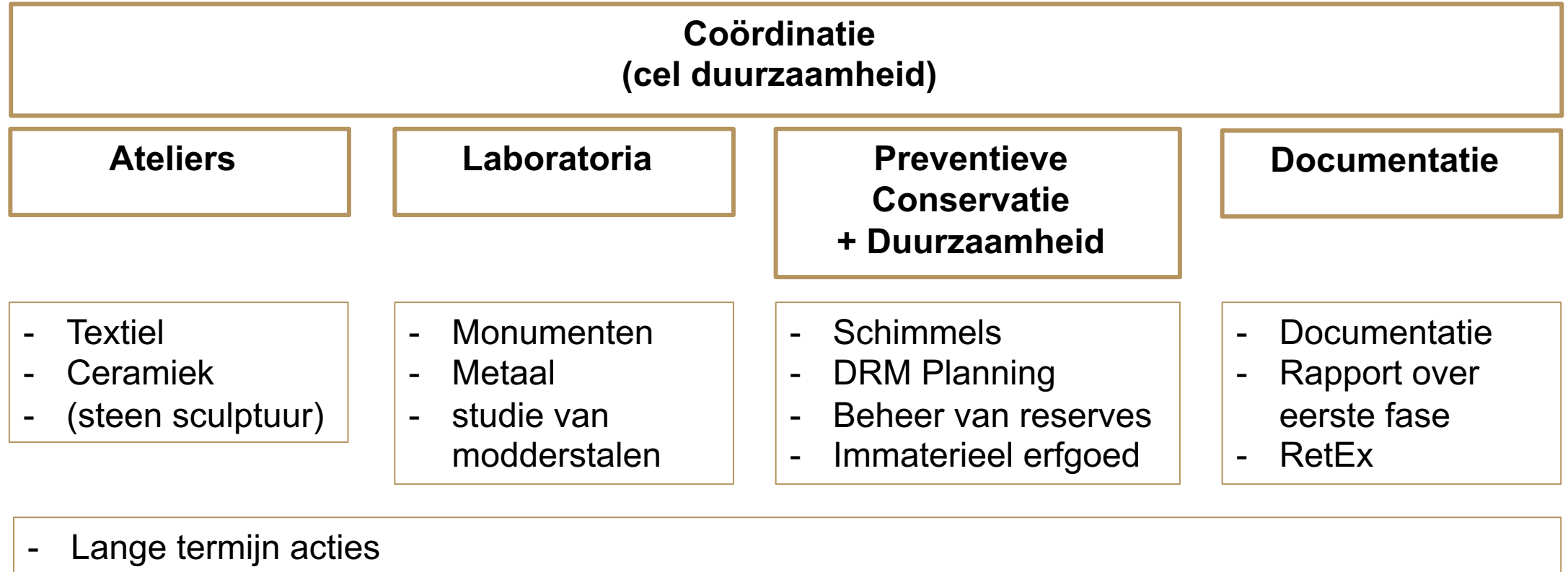
In de Vesdervallei wordt ook het erfgoed hersteld dat vorig jaar werd weggespoeld. De staatssecretaris voor Wetenschapsbeleid trekt 1,1 miljoen uit voor de restauratie en om een rampenplan voor de toekomst klaar te stomen.

Inge Schelstraete
maandag 28 maart 2022 om 3.25 uur

Personnel van het Museum M hielp in november bij het registreren en fotograferen van alle stukken. © Musées de Verviers

CHrisis Project

Lessons Learnt Conclusie

Onduidelijke verantwoordelijkheden
Gebrek aan voorbereiding
Ongetraind personeel
Ontoereikende Standaarden
...

Verandert een gevaar in een ramp

Ook voor erfgoed

Prioritaire acties voor de bescherming van het erfgoed

Erfgoedorganisaties

- **Samenwerken** naar een nationale calamiteitenstrategie
- **De erfgoedsector voorzien van opleidingen** mbt crisisbeheer en rampenplan
- **Sensibiliseren** van de politiek van het belang van een cultuur van risicobeheer en **actief pleiten** voor het belang van de waarde van ons erfgoed voor de maatschappij

Erfgoedinstellingen

- **Voorzien** van rampenplannen

Overheidsorganisatie

- **Integreren** van “erfgoed” in de werking van bestaande rampen-coördinatiecomités

Calamiteitentraject FARO

- > ECCE! Trajecten
- > DICE
- > Hoe schrijft u een calamiteitenplan?
- > Meewerken aan publicaties
- > Calamiteitendenktank sinds juni 2021

ECCE! trajecten

- > Doel tweeledig
 - Calamiteitenplan schrijven
 - Calamiteitennetwerk uitbouwen en levend houden

ECCE! trajecten

- > Nadruk op veiligheid-beveiliging gebouw en organisatorische maatregelen (BHV)
- > Korte opleiding over collectiehulpverlening (CHV)

Evaluatie in 2015

- > Online enquête door depotconsulenten Vlaamse provincies, VGC en KIK
- > Ingevuld door 89 anonieme respondenten
- > Helpt nood aan begeleiding schrijven van een calamiteitenplan
- > Andere helpt nood aan begeleiding voor het uitwerken van CHV

Van 2016 tot nu:

- > Opleidingen CHV
- > Opleidingen hoe schrijf ik een calamiteitenplan?
- > In samenwerking met beredderingsbedrijf, partners

Opleiding CHV in samenwerking met HELICON, 2016 © FARO

DICE

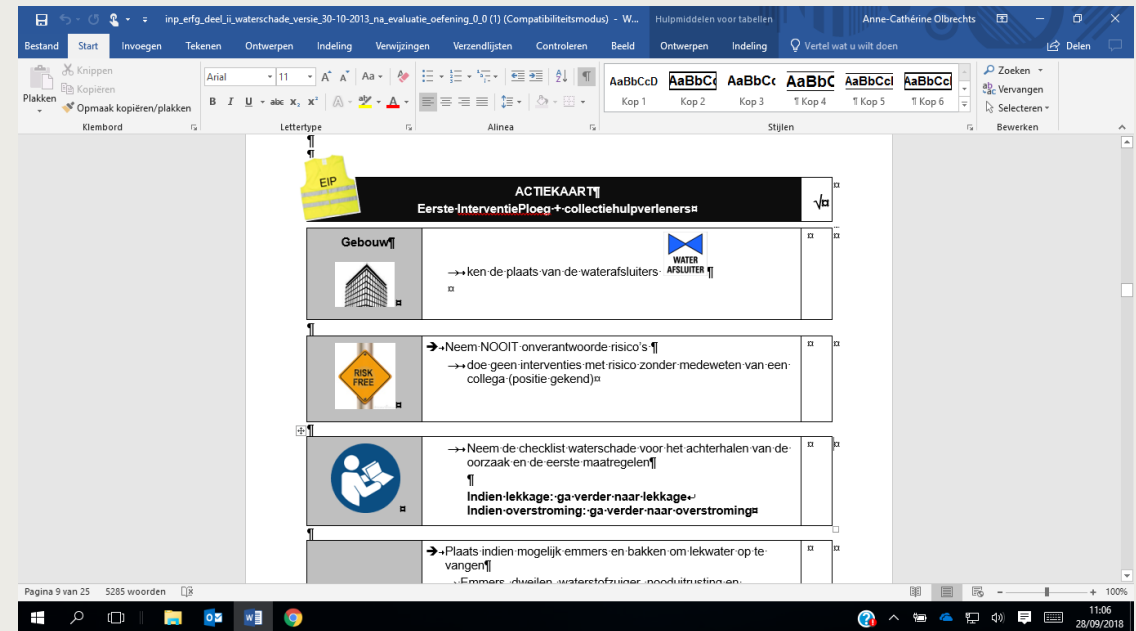
Databank incidenten cultureel erfgoed

- > Beveiligde databank voor de erfgoedbeheerder: uniforme registratietool
- > FARO: trends, meest frequente incidenten: vorming, publicaties, tools

Website erfgoedwijzer: hoe schrijft u een calamiteitenplan?

- > 4 delen:
 - preventie
 - voorbereiding
 - noodreactie- en herstelplan
 - revisie en actualisatie
- > Sjablonen
- voorbeelden
- worddocumenten

Medewerking aan publicaties

- > 2018, Veiligheidszorg in parochiekerken
- > Waterposter RCE: vertaling naar Vlaanderen
- > Brandposter RCE: brandveiligheid voor gebouwen van de eredienst: samenwerking met Monumentenwacht, PARCUM

Medewerking aan publicaties

- > Voorbereiding publicatie actoren en stappen bij een calamiteit: in samenwerking met KIK, Blue Shield, Onroerend Erfgoed, Monumentenwacht,... : brede verspreiding

Calamiteitendenktank

- > Oprichting juni 2021
- > Doel: noden detecteren en vorming organiseren, tools ontwikkelen vanuit interdisciplinaire samenwerking
- > Aanleiding: nieuwe uitdagingen: activisme, terrorisme, diefstal, cybercriminaliteit, pandemie, brand, wateroverlast
- > Leden: Ibrahim Bulut, politie Gent, brandpreventie-adviseur, KIK, Monumentenwacht, Rijksdienst Cultureel Erfgoed Nederland, ICOM

Noden voor de toekomst?

- > FARO biedt begeleiding aan bij het uitwerken van een calamiteitenplan
- > FARO stimuleert het reactiveren van de calamiteitennetwerken en het oprichten van nieuwe calamiteitennetwerken
- > FARO biedt hulp aan tijdens een noodsituatie
- > Andere noden? Contacteer ons

Project Rampenstrategie voor Vlaanderen en Brussel, in samenwerking met Koninklijk Instituut Kunstpatrimonium

- > andere partners: dept CJM, Agentschap Onroerend Erfgoed, Blue Shield
- > Gesubsidieerd door Vlaamse Overheid, dept CJM

Samenwerkingsovereenkomst voor beleidsvoorbereidend onderzoek met het oog op het uitwerken van een rampenstrategie voor erfgoed in Vlaanderen en het tweetalig gebied Brussel - hoofdstad

Project Rampenstrategie: werkpakket 1

Status Questionis

Beoogt een definiëring en afbakening, onder meer van:

- > omvang en soorten calamiteiten, rekening houdend met reële risico's; doelgroep;
- > beoogt in kaart brengen en analyse van geldende kaders en procedures en tools; actoren en hun rol, expertise, faciliteiten; samenwerking en afstemming; internationale voorbeelden.

Project Rampenstrategie: werkpakket 2

Analyse van de uitdagingen

- > op basis van study cases wordt bekeken wat goed liep, wat misliep, wat noden waren;
- > de selectie van cases gebeurt op basis van verder te bepalen criteria.
- > het gaat om bestaande cases die hebben plaatsgevonden.

Project Rampenstrategie: werkpakket 3

Simulatie van scenario's en evaluatie van het bestaande instrumentarium

Een simulatie van scenario's en evalueert daarbij bestaande kaders, procedures, instrumenten:

- > ontwikkeling van scenario's: niet voor alle mogelijke rampen zijn er bestaande cases beschikbaar, op basis van simulatie worden één of enkele scenario's of fictieve cases uitgewerkt waarbij in kaart wordt gebracht welke acties genomen worden en wat dient vermeden te worden.
- > evaluatie van het bestaande instrumentarium o.a. op basis van de status questionis (WP1), de ervaringen in bestaande cases (WP2) en de simulatie van ideale scenario's (WP3).

Project Rampenstrategie: werkpakket 4

Het uitwerken van aanbevelingen

Aanbevelingen ter optimalisatie van het rampenbeheer in de erfgoedsector in Vlaanderen en Brussel;

- > op basis van de bevindingen in voorgaande werkpakketten;
- > met feedback van de stuurgroep, eventueel uitgebreid met ronde tafel met bijkomende actoren;
- > opstellen van een eindrapport.

Vraaggesprek

1. Wat zijn mogelijke calamiteiten op grote schaal, die het erfgoed bedreigen en een collectieve aanpak vereisen, rekening houdend met reële risico's?

Vraaggesprek

2. Welke actoren (bedrijven, organisaties en personen,...) en welke expertises zijn er aanwezig in geval van rampen, en hoe is de geografische spreiding? Zijn er gebieden waar er (te) weinig ondersteuning is?

Vraaggesprek

3. Wat is de rol van sectororganisaties (dienstverlenende en overkoepelende organisaties zoals FARO, ICOMOS, ICOM, BBS, het Depotnetwerk Onroerend Erfgoed, landelijke dienstverlenende spelers zoals PARCUM, erfgoedcellen? Of wat zouden de rollen kunnen zijn?

Vraaggesprek

4. Wat is de rol van de verschillende (lokale) interventieteams en hulpverleners hierbij?
Of wat zouden de rollen kunnen zijn?

Vraaggesprek

5. Is er (voldoende) aandacht in de bestaande interventieplannen van hulpdiensten (civiele bescherming, brandweer,...) voor erfgoed?
Hoe worden de prioriteiten voor interventie vastgelegd?

Vraaggesprek

6. Hebben de organisaties (zoals collectiebeherende organisaties, erfgoedbeheerders,... zelf maar ook dienstverlenende en overkoepelende organisaties) voldoende materiaal en tools om meteen in actie te komen wanneer er zich een calamiteit voordoet?

Vraaggesprek

7. Hoe kunnen individuele calamiteitenplannen en rampenbestrijding op instellingsniveau bijdragen tot een paraatheid op een overkoepelend niveau?

